

V torek, štetek in sobota
lahaja in volja v Mari-
boru brez pošiljanja na
dom za vse leto 8 gl. — k.
za pol leta 4 „ — „
za četrt leta 2 „ — „

Po pošti:
za vse leto 10 gl. — k.
za pol leta 5 „ — „
za četrt leta 2 „ — „

Vredništvo in opravnitvo
je v gospodkih ulicah
(Herrngasse) št. 117.

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniha:
za navadno dvestopno
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskano 1krat.
5 kr., če se tiska 3krat.
4 kr., če se tiska 3krat-
veče pisemsko se plaču-
jejo po prostoru.
Za vsak tisek je plačat-
kolek (stempelj) za 30 k.
Kopirski se ne vračajo.
Dopisi naj se blagovito
frankujejo.

Št. 12.

V Mariboru 28. januarja 1869.

Tečaj II.

Slovenci mariborskega, št. lenarskega in slov. bistrškega okraja!

27. februarja tega leta imamo iz nova volitev našega deželnega poslanca, in zato Vam piše, dragi rojaki, o tej imenitni zadevi volilni odbor. Spominjate se, da smo ravno pred dvema letoma volili si za deželna poslance gg. dr. Vošnjaka in dr. Dominkuša. Volitev g. dr. Vošnjaka se je potrdila, in že smo čuli v graškem deželnem zboru krepek glas Vošnjakov, ki se je razlegal po vsem Slovenskem in še dalje; ali pri g. dr. Dominkuševi volitvi so po dolgem drobnem raziskovanju našli vzrokov, da so jo podrli. Ne prašamo več o teh vzrokih, ki so se v deželnem zboru proti naši slovenski volitvi z napeto ostrostjo na beli dan vlačili, druge volitve pa zagrinjale z velikodušnim molčanjem; ampak opominjamo Vas, dragi rojaki, naj vsak volivec stori svojo dolžnost, da se pri tej volitvi ne najde ne pičica kakega vzroka, da bi nam mogli volitev podreti.

Volitev deželnega poslanca za kmečke srenje pa je, kakor to postava kaže, dvojno dejanje; v prvem dejanju se izberó v srenjah volilni možje, ki potem še le gredó v Maribor poslanca volit. Volitev poslanca v Mariboru dné 27. februarja je drugo dejanje. Dan in kraj volitve volilnih mož Vam je že ali Vam bo v kratkem naznanila oblastnija po navadni poti. Že tem malim volitvam volilnih mož je treba slediti z vsem trudom in z vso marljivostjo. Posebno priporočamo:

1. Naj se pri županu zapisniki natanko pregledajo, ali so vsi oni zapísani, ki imajo pravico voliti volilne možje, da se nikdor ne izpusti, pa tudi ne zapiše, ki te pravice nima.

Napake in pomankljivosti v zapisnikih se oglašajo pri županu, da se popravi.

2. Vsi posestniki ali druge osebe, ki so po tem pravilnem zapisniku poklicane voliti, naj se o pravem času pred volitvo pogovoré, koga bodo volili za volilne možje.

3. Naj vsak, kdor ima pravico voliti, tudi volit pride; naj se nikdor ne izgovarja: bodo že brez mene opravili, meni je vse eno itd. Toliko ljubezni do svojega doma bo vsaj vsak poštenjak imel, da se pri taki imenitni reči ne zanaša na druge. Dostikrat določi en sam glas, kakor skušnje kažejo, in če že vsa leta davke plačujemo in sine k vojakom dajemo, pojdimo enkrat tudi, kar je čast, svoje pravice se poslužiti in pojdimo poslanca voliti.

To so naša naročila za prvo volilno dejanje, za zbiranje volilnih mož.

Če se izvrši to prvo dejanje srečno, kakor je upati, če rok ne držimo križem, onda je zmaga dobljena. Pomisli pa naj vsakdor, da je pri takih prilikah čas se moža skazati. Skažimo se može! Postavo v roki tirjajmo glasno in pogumno svojih pravic! Ne dajmo se plašiti z lažmi, natolcovanjem, grožnjami — sai že poznamo taka sredstva. Kažimo Slovenci, da smo politično

zreli; kažimo, da je zemlja naša slovenska, da se na domači zemlji čutimo lastne gospodarje, da maramo za naš mili slovenski jezik; kažimo, da imamo do mož svojega naroda, ki za nas čutijo in znajo naš jezik govoriti več zupanja, kakor do tučev ali pa celo do nezvestih in brezvestnih odpadnikov.

Vsak rodoljub naj pri tej priliki pokaže svoje rodoljubje. Pogum in delo nam pripravi pošteno zmago. Za to zmago je zastavljena naša čast: mi hočemo zmagati kot naravna večina slovenska, drugič da svojo po našem prepričanju pri prvi volitvi dobljeno zmago potrdimo; konečno da podpiramo v naši narodni zmagi ona načela politike, ki merijo na spravo, blagostanje in svobodo vseh narodov in trdno, vsem pravično Avstrijo.

To je klic Vaših slovenskih prijateljev pred prvotnimi volitvami. Kader bodo volilni možje izvoljeni, mislimo, da se bode še prilika našla, da se pred volitvo snidemo vsi z našim narodnim kandidatom, ki je in ostane g. dr. Dominkuš.

V Mariboru konec januarja meseca 1869.

Narodni volilni odbor.

Tiskovna pravda „Slov. Naroda.“

(Dalje.)

(Nadaljevanje zagovora obtoženca Ant. Tomšiča.) „Ako se pri obtoženem članku na te tri okoliščine ozbir jemlje, ni se mi bati za njegovo osodo. Če mi ne bo mogoče pri posameznih zgodovinskih opombah dokazov dajati, ker nimamo tú niti prič niti izvedencev, zaupno se smem zanašati na zgodovinsko znanje slavne sodnije. — Prehajaje k tožbi sami, moram opomniti, da je njeno trjenje zelo smelo, njeno dokazovanje prav slabo. Prvo smelo trjenje se je primerilo tožbi že v kvalifikaciji pregreška. Tú berem, da obtoženi članek ščuje proti nemški duhovščini. Ko sem to v tožbi prvokrat bral, moral sem se smijati. Ker bi pa denes tú s smehom malo opravil, treba da poskusim resno dokazati ničevost tožbe v tej zadevi. Tú smelo trdim, da gosp. tožnik niti umel ni stavkov, ki govoré o nemških „pfaffih.“ Če mi ta dokaz obvelja, dovoljen mi bo sklep, da si tudi v družih točkah o članku ni mogel napravljati posebno jasne sodbe. — V celem obtoženem članku se se da nje duhovščine, niti nemške niti slovenske, ne omenja z najmanjo besedico. Članek govori le o preteklosti, o tisočletni preteklosti, in če bi že bil res kdo razžaljen, bili bi to k večjemu nemški „pfaffi“ 8. in 9. stoletja, „pfaffi“, ki so pred 1000 leti agitirali proti slovenskima apostoloma sv. Cirilu in Metodu. Dvomim pa, da bi imel g. državni pravdnik nalogo ali pa tudi le pravico zagovarjati mirne duhove in po grobeh iskati oseb, ktere bi osrečeval z dobrotami sedanjega kazenskega zakonika. O sedanjih nemških duhovnikih pa bi moral članek govoriti, da bi se bila storila pregreha, proti kateri se imam zagovarjati. Da bi pa tudi imel gospod tožnik pravico in moč klicati v članku omenjene duhovnike v to sodišče, ven-

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

II. Slovenska vas.

(Konec.)

Vsaka hiša v vasi ima svoj ogradek, svoj vrt. Razen navadnega povrtja in sadja raste v vrtu klinčec in šipek, bezeg in drenek, dišeče matere božje pleničice, zali fantje, turšek, in v kakšnem kotu celi grm pelina. Pred vsemi drugimi cveticami je pa rožmarin najbolj v čišlih. On ne raste prosto v vrtu, ampak v lončecu na kuhinskem okenci. Rožmarin je brez dvojbe pravo slovensko narodno bilje. Rabi se pa v dveh zelo različnih slučajih, namreč kot kropilo kri mrličih, in kot nevnesta kitica pri svatbah. Glasovití nemški pesnik Schiller je djal, da so tam gotovo dobri ljudje doma, kjer se mnogo poje. Jaz bi pa djal, da so tam še bolji ljudje, kjer se poleg petja še rožice goje, in to je pri nas, po naših slovenskih vaseh. Da se rožice goje, to sem ravno kar rekel, da se pa tudi poje, kdo tega ne ve! Po naših vaseh se čuje petje ne samo po dnevi, ampak kakor v gaji, kjer slavički gnjezdijo, tudi po nočeh. Kako idilično je n. pr. slišati vasovalca, kader v mirni tihi noči zapoje: „Po celi vasi luči ni, pri moji ljubici so pa tri itd.“

Naš vaščan je sploh samo poljedelec, in ker mi vso našo narodno moč le iz njega crpimo, za tega delj pravijo naši protivniki zaničevalno, da smo mi Slovenci „ein bauernvolk“. Naj bi jim bilo, samo da nas pri miru pusté. Za ribarenje našemu vaščanu ni mnogo mar, za lov pa še menje, rad pa goji čebelice, in malo vasi je, v kterih bi se ne našel vsaj en uljnak. Saj pa tudi naša vaščanka rada medene kolače peče, še raje pa medeno slaščino pije. Za svilarstvo je še precej nemaren, rad pa kupčuje in barantuje, posebno na Kranjskem, toda le po malem, bolj na drobno. Za kupčijo in barant ima zares neko nagnenje, pa tudi sploh dobro splava. Tudi male obrtnije se je z vspehom poprijel, in tudi v tem prednjačijo kranjski Slovenci. V tej vasi so sitarji, v onej kartačarji, naprej tam rešetarji, nadalje slamnikarji itd. Vsaka vas ima svoj poseben obrt. Drugače so

pa naj navadnejša rokodelstva v vsaki slovenski vasi najti. Tam na potoku stoji mlin. Noč in dan se urno obračajo kolesa, na ktera voda v slapu grmi; v mlinu pa klepeče, da se mora vse po dvakrat reči. Naš vaščan memo mlina gredoč si domišljuje, da klepet v mlinu pravi: „vsak pol, vsak pol, vsak pol“, kajti na mlinarja sum leti, da preveliko merico jemlje. Više mlina stoji pila. Pilarstvo to je dobiten in pošten obrt. Pila, kader jo voda gori in čvrsto panj po sredini prereže, hrošči našemu vaščanu po ušesih, ko da bi vedno rekala: „groš, groš, groš!“ Tudi kovaštvo je denarno rokodelstvo, kajti iz kovačnice ves božji dan zvoní: „petica, petica, petica!“ Poleg kovačnice je tkalec. On je gledé poštenja še na slabšem glasu nego mlinar. Vse gospodinje se nad njim hudujejo, češ da jih pri laknu goljufa; zato si domišljujejo, da tekalni stol pri tekanji glasno mojstru očituje: „tat-tatek, tat-tatek, tat-tatek“. Zidar se po zimi kaj klaverno nosi, ker ni zasluzka. Po letu mu bojé ai bila nobena pečenka premastna, zdaj po zimi mu pa ni nobena hruška presuha in pretrda. Ta nečimurnik pravi: bog mi daj le še zimo prebiti, po leti si bom že sam pomagal. Tam naprej stoji trebušina mesar s krvavim predprtom med podvogami, ter po žepih z denarjem čreblja. Vaščan pa pravi o njem: mesar, ta je mož! kamor seže tam je groš. Naj bolji v denarnih zadevah je pa kozar, kajti o njem se pravi: da kože kroji, pa dukate broji. Vsaka vas mora imeti svojo krčmo, notri pa natakario srčno, pravi pogovor. Krčmar je važna oseba v vasi. Če nobeden nima ščinkastega nosa, on ga ima. Kdor njegovemu vinu ugovarja, temu odgovarja: je pač takšno, kakoršnega je Bog dal, kaj morem jaz zato, da ni bolje. Če pa kdo vino hvali, tačas pa precej na Boga pozabi, ter bahato dé: tega smo pač pridelali. Lončarji se radi z lončenim basom dražijo. Poglejte tam-le krojača, prste ima dolge in sklepaste kakor predec pajek noge. Cela njegova postava je podobna krojaškimi škarjem, posebno trljikaske noge, ktere pri šivanji zmerom drugo vrh druge zaškrnene drži. Brada mu bode iz suhega lica, ko da mu bi same šivanke ven bodle. O črevljarji zbadljivo pravijo, da njegova žena zmerom bosa okolo hodi, ravno kakor tudi kovačeva kobila. Zdaj ženejo pastirji vaško čredo na občinski pašnik, trije paglavci, jih zapazivši, se vderejo za njimi, ter jih tako-le popevaje spremijo skoč vas:

dar bi še trdil, da članek ni proti njim ščuval. Ime „pfafl“ je historično, tako so se nekdanji nemški duhovniki imenovali in pisatelj je imel pravico jih tudi tako imenovati, kakor bi n. pr. nihče ne imenoval najvišje magistratne osebe v Rimu iz časa stare republike morebiti: rimskega župana. V času, za katerega se je beseda rabila, tudi ni imela nobenega razžaljivega pomena in je pomenjala toliko kakor „sacerdos“, slovansko „pop.“ Da je dobila beseda „pfafl“ s časom zaničljiv pomen, za to ne morem, v članku je beseda samo citat, „pop“ pa pri južnih Slovanih še zdaj nima zaničljivega pomena. Kar članek sicer govori o nemških duhovnikih 8. in 9. stoletja — in da le o teh govori, mora mi vsakdo priznati — je vse čista, nepopačena zgodovina. Ko bi mi bilo dovoljeno bi lahko imenoval celo nemške zgodovinarje, ki nam pripovedujejo, kako so nemški duhovniki z lažmi, obrekovanjem in drugimi sredstvi nasprotovali sv. Cirilu in Metodu. Članek se spominja onih časov, ko so bili jeli nemški škofi iz Pasave in Salburga razširjati krščansko vero po slovanski Panoniji. Zgodovina tega časa nam razvija tako gnjusno podobo tedanjega nemškega duhovstva, da se človek z nevoljo od nje obrača; ta zgodovina nam kaže, da je bilo učenje krščanske vere res plašč, pod katerega so slavočepni in lakomni duhovniki skrivali svoje posvetne namene. Nepokornost in zvijača nižega proti višemu, ruvanje in bojevanje za nova škofijstva, za posvetno čast in moč, goljufija in pisana laž, to je v kratkih potezah značaj tedanjih nemških škofov, ki so se vlekli za Panonijo, katerih eden je celo ponarejena in popačena pisma v Rim pošiljal, da ga je papež potrdil v novostanovljenem škofijstvu. S takimi sredstvi so spodkopavali nemški škofje delavnost sv. Cirila in Metoda in njihovih naslednikov. Kakor jaz sodim članek in ako bi ga mogli na kako filozofično fakulteto v historično preiskovanje poslati, mora mi vsak pritrđiti, da je pisal članek samo čisto zgodovino in ako še pristavim, da so brčkone škofi opisane vrste malo duš hudiču oteli, menim, da sem dokazal, da članek nima sposobnosti dražiti proti nemški duhovščini, da si je torej tožba o vsem članku zelo nejasna, ker je že v kvalifikaciji pregreška toliko predaleč segla.

Prehajaje na obtožene stavke same, moram priznati, da me spravlja tožba v neko zadrego. Vsi stavki obtoženega stavka, kar jih g. tožnik v prestavi navaja, so ali zgodovinski spomini ali pa žalostne skušnje iz vsakdanjega življenja. Moj zagovor bi bil torej ob kratkem: Berite zgodovino, odprite oči, pogledajte v življenje in prepričali se bode, da je „Tujčeva peta“ govorila istino. V zadregi sem posebno zato, ker ne vem in iz tožbe ne morem spoznati, ali sem tožen zato, ker je obtoženi članek istino govoril, ali pa iz sumnje, kakor da bi ne bilo to resnično, kar je v članku pisano. — Ako prehajam na posamezne stavke, navaja mi tožba najprvo točko: „da so nemški Franki, ko so prišli v slovanske dežele, tako neusmiljeno divjali, da so od maternih prsi trgali otroke, pa so jih morili in psmo metali.“ Kar se tiče tega stavka, moram le opomniti, da je skoraj od besede do besede prestavljen citat iz Constantina Porfirrogeneta „de Administratione Imperii“ in res ne vem, kaj bi gosp. tožniku tu še več odgovarjal, kakor da tega zgodovinskega citata ni še nobeden zgodovinar ovrčal, ali vsaj ovrget ne. Jaz torej mislim, da je imel pisatelj obtoženega članka vso pravico poslužiti se tega zgodovinskega stavka. Tožbi se dozdeva ta stavek kričeč (grell), ker pravi: „da bi svoje dotično razlaganje tem bolj kričeče obarval.“ Tú le opominjam, da je ravno to lastnost vsake objektivne zgodovine, da stvari in dogodbe opisuje, kakoršne je našla, ne gledé ali se bo komu zgodovinska podoba lepa ali grda zdela. Zgodovina se ne more vprašavati, kaj bodo ljudje rekli k njemu opisovanju in ako se tudi komu dozdeva omenjeni stavek kričeč, vendar sem jaz prepričan, da ga bodo oni bralci, katerim je za resnico, sprejeli kot zgodovinsko resnico in ne drugače. Od resnice v tem citatu izrečene torej nikakor ne morem odstopiti. Citat

Kravjarji lepo trobijo,
Ko kravje parklje robijo;
Svinjarji lepo piskajo,
Ko svinske repe stiskajo; itd.

Še marsiktero enako poglavsko pesmico bi znal povedati, ker sem nekdanj bil sam izvršilni član poglavskega čeba, pa bi se utegnil kdo še bolj nos vihati, kakor nad mojimi ljudskimi pesmicami o slov. ljubezni.

Kaj pa jedo po naših vaseh? Narodna pesem pravi: Repa, korenje, slabo življenje, zraven pa pristavi: Slanina pa zelje, to je veselje. Da je pa tudi repa dobra, priča druga narodna pesem, ki pravi: Dobra je dobra — kisela repa — ki sta jo ribala — hlapec in dekla. O močniku se pravi: da je Kranjske dežele steber. Najbolj narodne jedi so pa brez dvojbe. Kaša in pa žganjci. Slasten ogrizek ima vsakter Adamov sin rad, tudi naš vaščan ne dela iznimke. Njegova „ta stara“ ne sme samo tega vedeti, od česa muhe crkajo in pri katerem konci se začne repa lupiti, ampak mora tudi znati iz orehov potice peči! Narodni pregovor pravi: o sv. Miheli (kader je žetev in mlačev pri kraji) smo se najeli, o sv. Franciški smo klali prasičke. Kader imajo terice in mlatiči „likof“, tačas hrez sratnih štrukljev ne sme biti. Pri furežih, pri sedminah in pri svatbah še časih celo neizmerno troši. Na pustno ali mastno nedeljo se mora svinjska glava v kislem zelju kuhati, to je že stara navada. Pri svatbah je glavna jed šartelj. Pa kdo bi vse nabrojil, kar se po naših vaseh čez leto pojé!

Ob velikih praznikih, ob ženitbah, ob trgatvi, ob godovih in sploh ob vseh izvenrednih veselicah naš vaščan rad iz možnarjev in pištolj strelja, da se po vsej okolici ve, kje so dobre volje.

„Široko je po sveti, ozko pa po domačem dvorišči“ pravi naš narodni pregovor; pa naš vaščan raje ostane na svojem ozkem dvorišči, nego ka bi išel po širokem svetu n. pr. da bi se izselil v daljno Ameriko. V tem pogledu je naš vaščan velik filister, pa nam je drago, da je. Njegova narodna praktična filozofija mu veli: „dalje boš prišel, dalje ti bodo ljudje kazali, če imaš toplo ognjišče, ostani doma, kajti tuja vrata po hrbitišči tepejo“.

sam sega nazaj v 8. in 9. stoletje, kjer so jeli Nemci širiti svojo gospodarstvo po slovanskih deželah. S tem citatom je zaznamovano, kedaj so Nemci prvokrat popoteli Slované, z njim je postavljen „datum“; in menim, da ima pisatelj popolnoma prav, če pravi, da med časom, katerega opisuje citat, in pa med današnjim dnem se je godilo, o čemur članek kasneje govori; menim torej, da je vse to zgodovinskim okoliščinam primerno. — V tožbi nahajam besedo „zertretung“ (poteptanje). Ne vem sicer, ali gospod tožnik tej besedi kaj važnosti prisvaja ali ne, ker bi pa mogoče bilo, da jej jo prisvaja. Hočem dotični stavek brati iz izvirnika, kjer se glasi: „Minilo je od tega tisočletje, kar so nas potepali Nemci“ itd. Misel tega stavka je: pred 1000 leti so nas prvokrat premagali in podvrgli Nemci. Ako pomislimo, kako se je pred 1000 leti vojskovalo, in kateri so bili nasledki dobljene zmage za premaganega, ki je ne le s svojim premoženjem prišel zmagovalcu v roke, ampak mu moral tudi svojo in svoje rodovine čast, svobodo in celo življenje pred noge položiti, potem moramo reči, da je bila taka zmaga za premaganega popolno vničenje njegovega moralnega bitja, potem moramo pritegniti, da je beseda „poteptali“ prav dobro opisala razmerje in posledke dobljene zmage pred 1000 leti in še dolgo kasneje. — Tožbi sledé nahajam, da se spodtika g. tožnik nad člankovim stavkom, ki pravi „da so Nemci uničili slovanska imena mest in trgov, da so si osvojili mnogo slov. zemlje in ž nje potrebili slovanstvo do zadnje bilke“. Tú zopet stojim pred zgodovinsko resnico. Ne bom govoril o severnih Slovanih, o Pomoranskem in Polabji, kjer so se Slovani tudi do zadnje bilke uničili in ponemčili, tako da jim zdaj niti ni znano, da se pretaka po njih prava slovanska kri; tu je slovanska narodnost, slovansko ime, slovanska mesta in trgi vse uničeno do zadnje bilke. Pa ako tudi o vseh teh razmerah molčim, imamo še bliže pričin dovolj, ki mi bodo istino obtoženega stavka dokazale. Zgodovina, avstrijska zgodovina, o kateri moram misliti, da je na tem kraji dobro znana, nas uči, da niso bili nekdanji Slovani samo tú, kjer jih zdaj nahajamo, ampak da so segali čez vso Štirsko, v Estrajh do Dunaja in dalje, čez Solnograd v Tirole in Bavarsko do Švicarske. Posamezna imena rek, gorá in krajev še zdaj pričajo, da so nekdanj tú Slovani bivali, ki so krstili kraje. In primerimo to zgodovinsko resnico s razmerami, kakor so dandenes, ko v vseh teh krajih ni skoraj nobenega stalnega Slovana več, ko so vsa mesta in vsi trgi in vsa dežela nemška in moramo pisatelju „Tujčeve peta“ pritrđiti, da je imel pravico, zgodovinsko pravico pisati, da se je tú zatrlo slovanstvo do zadnje bilke. — Na dalje omenja tožba člankovega stavka: „da so Nemci mesta in gradove zidali s slovanskimi rokami, da so apno mešali namesto z vodo s krvjo in solzami slovanskimi“. Ako se priznava, da so bili Nemci premagovalci Slovanov — in to se mora priznati, ker zgodovina ne dopušča dvoma — potem se bo pač moralo priznati, posebno ako se pomisli na že omenjene šege divjega sredoveka, da so bili premagani Slovani pravi hlapci nemških gospodarjev, da so jim morali služiti v vsem in povsodi, da so jim morali tudi zidati mesta in gradove in opravljati tudi druge robske službe. Pisatelj „Tujčeve pete“ je torej tú prav zmerno omenjal le nekoliko dolžnosti služočih Slovanov in bi bil imel zgodovinsko pravico obširno opisati ves njih žalostni položaj, on bi bi smel omenjati tudi barbarskega običaja, znanega pod imenom „jus primae noctis“.

Dopisi.

Iz Ljubljane, 24. jan. [Izv. dop.] A F*) (O taboru; čuden smeh). Kakor se je v 3. občnem zboru „društva za brambo narodnih pra-

*) Nam bo vselej ljubo in posebno vstreženo. Beseda dana naj le vez nelja. Vred.

Po naših vaseh se še veliko grdih vraž najde. Tukaj jih ne bom našteval. „Narodov“ listek bo še pozneje za to prostorček imel. Kar se mene tiče, jaz sem jako rad v društvu ljudi, ki se duhov in strahov in hudiče in copernije boje, ki jih sveta gróza obide, kader čujejo uro polnoči biti, ki se o mraku več mimo pokopališča ne upajo, za ktere ima noč neko posebno moč; kajti jaz vsem tem njih naravno fantazijo zavidam itd. Takih ljudi je še dan denes po vseh slovanskih vaseh dosti. Vsaka vas ima svoje stanovito mesto, na katerem, če ne vsak petek, vsake kvatre pa gotovo straši. Vsaka vas ima kakšno staro babo, ki je na sumu copernije, ki zna dete uročiti, ali komu kaj „narediti“ in še druge hudobne vraže uganjati. Če ta baba umrje, in je mesto vaške čarovnice izprazneno, precej postavi javno vaško mnenje drugo na nje mesto; ena mora biti, tú vse nič ne pomaga. Babica jo sicer pobleвна in krotka kakor žabica, bolj misli na drugi svet nego na ta, ali ker je vasi treba čarovnice, mora čarovnica biti. Med tem ko ona morebiti doma v svoji pajžici (dachstüben) moli, si pripovedujejo pri kolovratih, da so jo videli na metlji v oblak jahati, da je šla tje, kjer imajo viljeji pod predsedništvom peklenske hudobe svoje zborove in svoje plese itd. Takim čarovnicam pravi naš narod, da so šembilje.

Razen šembilje ima vsaka vas svojo trojalko, ki je pa navadno zlobneja nego šembilja. Vsaka vas ima svojega diplomiranega potepuha, večidel je ta kak spriden dijak. Vsaka vas ima še nekega, ki ga vsak draži, kteremu vsi osla kažejo. Vsakter misli, da ima pravico nad njega seči, in bolj ko se dotični brani, bolj ga cela vas za norca ima. Ž njim je ravno taka kakor z babo čarovnico. Vasi je treba bedaka, je treba norca za družbo in kratek čas, pa si ga postavi, in sicer časi postavi človeka za vaškega norca, ki je morebiti razumnejši, nego so vsi drugi skupaj. Slavni angleški zgodovinpisec Bukle je na temelji statističnih podatkov našel nek naraven zakon, vsled katerega se vsako leto na Angležkem mora ustanoviti broj ljudi življenje vzeti, kajti to zahteva narodno življenje. Iz tega naravnega zakona je on potem dosledno zaključil, da tisti, ki sami sebe ubijajo, ne doprinašajo ta samoumor samo za sebe, ampak za ves narod, tedaj v nekoliko tudi za vsakega poedinega, in da samoumori spadajo med normalne pri-

vic* sklenilo po predlogu dr. Drag. Bleiweisa, dobomo posnemaje svoje štirsk brate letos vendar tudi na Kranjskem ljudski tabor. Kedar in kje, ni še določeno. Ako nam je dopuščeno odkritosrno povedati svoje mnenje, moramo konstatirati, da je bil zadnji čas, da so prikimali naši miroljubni politikarji k tej občekoristni stvari.

Mislimo pa tudi, da nam en sam tabor ne bo de zadovoljal; tem manj, ker je želja po taborih na Kranjskem občeljudska želja postala; k samo enemu taboru bi pa rodoljubno naše ljudstvo ne moglo iz daljnih krajev priti. Ako se torej spolni želja dr. Lavričeva, ki jo je izrekel pri taboru Šempaskem, da bi se namreč napravil na spomlad tabor v Bistrici; ako ne bo ostal opomin za tabor g. dopisovalca iz Šmarske okolice na Dolenjskem opomin le na papirji*); potem smemo pričakovati v kratkem tri tabore. Ako pa prideneo tem trem še tiste tri, ki jih je g. dr. Toman še lansko leto vam podpisano vredniku sklicati obljubil; po tem nam je upati na spomlad dosti političnega gibanja. Gotovo bodo po tem tudi naši državni poslanci zvedeli pravo mnenje svojih volilcev, kterege pa zdaj ne vedo, ali pa vedeti nočejo. Ljudstvo jim bo svoje mnogovrstne in tehtne razloge povedalo v lice; ne jih pa prikrivalo pred njimi, kakor oni svoje misli pred ljudstvom prikrivajo.

Pri konečnem obravnavanju penarejalcev bankovcev smo imeli priložnost opazovati, kako so se nolens volens posmehovali celo naši sodniki maslu nemške kulture na slovenski zemlji. V spričevalih, ki so priromali v sodniške prostore od „purgermajstrov“ vseh tistih krajev, kjer so bivali bankovski ponarejevalci; bila je taka sodrška, da bi se gotovo vsak pošten Nемеc sramoval svojega jezika, ako bi ne vedel, da se ne piše samo na Kranjskem nemški. Ali bi se mar vi ne bili smejali, ko bi bili čuli n. pr. ta-le stavek, ki pa še davno davno ni najsmesnejši: N. N. hat seinen besitz an seine frau verschrieben, um seine gläubiger leichter bündigen zu können. Menda bodo šli naši gemanizatorji prej rakom živžgat, kakor bodo slovenske dežele ponemčili. Mislim — da!

Iz Ljubljane 25. jan. [Izv. dop.] — Tožili ste zadnjič v svojem uvodnem sestavku, da vam preredko kedar dopisujem; — istina je, — ali kader vam pišem, povem vam kaj tacega iz avtentičnega vira, česar marsikdo drugi ne vé. Zadnjič sem rabil izraz „nevažen predmet“, s katerim sem le hotel blágo zaznamovati vrzoke, zaradi katerih so bili naši poslanci proti Bleiweisovi resoluciji. Akoravno mi je natanko besedovanje naših mož pri tej seji znano, rajše o teh vzrokih pred javnostjo molčim, ker ne bi dotičnih oseb, nego našo stvar kompromitirali. Da pa ne bodem preveč mističen, povem vam, da vsi ti „Novic“ „tehtni“ razlogi se strinjajo v brezkraini boječnosti in strahopetnosti — Nемеc bi rekel: in bodenloser feigheit! Naš kranjski zbor je pravi odsev našega deželnega odbora, kateri je pravi živi izraz poprej omenjene lastnosti. Da se pri uvadnji kranjskega deželnega odbora, kateremu principi so vsi narodni prvaki, še zmerom izključivo nemški „amtira“ kakor v Lincu ali Salcburgu, to je že kaj navadna stvar, to se že zdaj ob sebi tako razumeva, kakor da bi moralo tako biti. — Vzrok temu je spet „bodenlose feigheit“ naših ljudi, ki se bojé, da bi se moralo nekaj „piöntarčkov“, notabene: rojenih Kranjcev, slovenske slovnicе poprijeti, ali pa službe pustiti. Zarad teh možičev se dr. Bleiweis, dr. Costa in dr. Toman ženirajo slovenski uradni jezik pri de-

*) Ne bo! Naš Šmarski dopisnik nam zdaj poroča o 40 najboljih kmetih te fare, ki hočejo delo sami v roke vzeti. Tako je prav! Tako dela slovenski kmet, ljubljanska „Slovenija“ z vsjo svojo narodno inteligencijo pa prav iz visocega stališča piše pohvalna pisma pridnim narodnim delavcem. Naj bi si zapomnila, da veže visok o včasih sami eno pismo s — smešnim! Žal nam je, da ne moremo tiskati sestavka našega šmarskega kmečkega prijatelja — znanja z držnim pravdnikom imamo dovolj. Vred.

kazni življenja vsakega naroda. Se ve da so procenti in načini samoumrov pri poedinih narodih razni. Ravno tak naraven zakon ne mara vlada tudi po naših vaseh, zastran šembilje in norca. Šembilja in norc po Bukleovi teoriji nista za svojo osebo to, ampak za celo vas. Normalno življenje vseh vaščanov skupaj kot moralna oseba, zahteva, da imajo šembiljo in norca, drugače ne bi bili zdravi. Kakor ima tedaj po Buklejevi teoriji samoumroec zaslugó za cel narod, ravno tako morata tudi šembilja in norc zaslugó za vas imeti, ker te gotovo neugodni nalogi izvršavata. Bog nam grehe odpusti, bo gotovo ta ali oni djal, kakšne pošasti bo špekulativni človeški razum še skuhal, kaj takega še nismo čuli. Pa Bukleove teorije niso zgolj fantazije, ampak imajo pozitivno stalo v zelo točnih angleških statističnih zapiskih. Pri nas je statistika le bolj igrarija, drugod pa znajo nje važnost bolje ceniti, ter jo bolje na praktično življenje vpotrebljavati. Pa vrnimo se v našo vas.

Na Kranjskem celo ena vas drugo za norca ima. Malo jih je, ki se ne bi š čem dražile. Škoda, da to še nobeden zapisal ni. To bi bilo građivo za knjigo, ki bo jo naš narod rad prebiral.

H koncu samo še tri znamenja slovenske vasi, ki vsaki naši vasi neizbrisljiv pečat slovenstva na čelo vtisnejo.

Prvo je, da ima vsaka naša vas, če ne cerkvico, pa kapelico, če ne kapelice, brez križa pa gotovo nobena ni. Kakor so štepili v skrbi fantom, ki jih vsako jesen osnažiti morajo, ravno tako je križ v skrbi vaških deklet, ktere ga večkrat čez leto s kiticami ovenčujejo. Katolištvo našega naroda še zmerom na trdih nogah stoji, in še-le tačas bo začelo omahovati, kader bo z nemškim jezikom tudi protestantički duhi v naše kraje pihati začel; to je naša narodnost v veliko večji nevarnosti, in še le tačas, kader nam bodo Nemci našo narodnost v Reni potopili, tačas bo krič, da je katoličanstvo v nevarnosti, popolnoma opravičen. Abotno je tedaj, če branitelji katoličanstva od nas braniteljev narodnosti zahtevajo, naj jim pomagamo. Mnogo bolj temeljito in opravnano bi bilo naše zahtevanje, da naj oni naj popreje

želnem odboru vpeljati! Ako ni to istina, pa naj me „Novice“ dementirajo. Ali ni to strašna satira na vse naše odnose, da dajejo tabori pol leta termina državnim uradnikom za naučenje slovenščine; — v tisti uradni pa, kjer imajo kranjski prvaki oblast v rokah, je pa „amtsprache“ brez vsega termina nemška!!! Pa to je še malost, povedal vam bom še drugi mnogo zanimivejši in veljavni dokaz te strahopetnosti brez primere. Ako vam še ni znano, povem vam, da so 4 glavni, jako marljivi sodelavci ljublj. „Tagblatta“ D. Dežman, dr. Käsbacher, dr. Robert Schrey in dr. Schaffer. Bral sem že velikokrat rokopise teh mož in natanko vem, kateri sestavek je od tega ali tega. Uvodne članke pišeta večidel Dežman in dr. Käsbacher, dr. Schrey in dr. Schaffer pa feuilleton in notice. Znan sem jaz z vsemi temi možmi osebno jako dobro in poznam natanko mero njihovega talenta in njihove strupenosti. Schrey in Schaffer sta dva mlada doktorja take baže, kakor jih Bog v svoji neskončni milosti, kakor H. Heine pravi, vsaki dan na cente na 22 nemških vseučilišnih stvarja; pregrevata to v „Tagblatu“, kar sta v feuilletonih obéh „Preš“ dobila. V občé sta ta dva dohtarja, ako čisto brezstrastno in objektivno sodim, „zwei ganz harmlose subjekte.“ Tej sodbi, mislim, bi tudi vsaki čas Dežman sam prikimal. Dežmanov slog vam je znan, — kar piše, piše dobro, — posebno bu humor cvete, kader liberaluhomanijo „Zg. Danice“ obdeluje. To da svet se jako goljufa, ako misli, da so tisti gadni in strupeni članki, kateri se le včasih prikažejo, Dežmanovi. Jaz sem sam se čudil bravši rokopise, da Dežman še precej mirno piše. Ne tako dr. Käsbacher.

Lu kdo je ta dr. Käsbacher? Rojen nemški Tirolec je pred kacimi 7 leti v Benetkah nemško kulturo trosil, kjer so mu pa Italijani za te zasluge hvaležno odpot podpisali, s katerim je v Ljubljano priromal, kjer je s svojim kulturotrošenjem večó srečo našel. — Akoravno dr. medicine, mu je bilo lečništvo zmerom deseta briga, kajti prvi posel mu je bil: trošenje in sisanje „kulture“ organizirati. Postal je v Ljubljani precej intimen prijatelj vseh nasprotnikov naše stvari, in začel je v korespondencijah v znane časnike proti slovanstvu pisati članke, kakor so vam dobro znani. Pa to tudi ni neslo možu, kajti medicinska praksa je bila pod ničlo in se tudi ni zanjo nikdar mnogo pečal, korespondencialni dohodki so bili prepričli, in že se je pripravljaj mož tudi v Ljubljani kopita pobrati in si dati „pos“ podpisati, kar mu nenadoma, kakor „dii ex machina“, Dežman in Krommer v pripomoč pritečeta in ga na večno diko in slavo kranjski deželi ohranita. Ta dva moža, katerih usta se zmerom neizrekljivo in neizmerne ljubezni do „kranjske dežele“ in do „Kranjcev“ pri vsaki priliki cedijo, sta v praksi svojima značajama dosledno, to se pravi: narobe ravna. — Kakor veste, poprejšnji deželni odbor je vse deželne ustanove, med temi tudi ljubljansko bolnico v svoje gospodarstvo prevzel, in je tudi službe na teh zavodih oddajal. Bilo je več služb na ljubljanski bolnišnici razpisanih, med njimi tudi služba primarija. Oglasilo se je za to mnogo izvrstnih domačinov, omenjam tu le dr. Žveglja, kateri je bil poprej assistent v Pragi na zdravoslovni fakulteti in je mnogo zanimivih stvari iz svoje stroke v raznih medicinskih časopisih prijavil. Glavna točka to službo dobiti je bila tudi: dokazati popolno znanje slovenskega jezika. Pa mislite, da sta Kastor in Poluks „kranjska“ rodo- in domoljuba Dežman in Kromer na „Kranjce“ obzir jemala? Bog ju obvaruj tega naglavnega greha! Dobil je službo primarija dr. Käsbacher, kateri še dandenes toliko slovenščine ne zna, kolikor sta jo dr. Schrey in dr. Schaffer pred 15 leti pozabila, in to se pravi: mnogo reči. — Dobil je to službo mož, kateri ni vreden, kar se medicinske znanosti tiče, dr. Žveglju opanjke odvezati! Kaj so bile njegove zasluge? Nihče ne vé za nje. Ali naš narod zamehovalne korespondencije? Pitam Dežmana in Kromerja, kje je potem strast, kje je sovraštvo? Dr. Käsbacher je kakor primarij tudi zdravnik blaznih ali norcev. V kolikor je pa dandenes psihiatrija

nam pomorejo, zakaj če bodo našo narodnost branili, bodo posredno in najbolj zanesljivo tudi katoličanstvo branili.

Drugi pečat slovenstva naših vasi je lipa. Ktera vas jo morebiti nima, je hitro naj zasadi! Kdaj god pridem do kake stare vaške lipe, zmerom rad pred njo postojim, ter se drage volje prepustim, da me sprehajajo rodoljubni občutki, ki se pri pogledu stare vaške lipe sami od sebe obudevajo. Poglejto jo, tam na vrhu moli iz nje nekoliko suhih vej. Kakor nagi lagti iz nje v zrak štrle, ali lipa ne čuti več, one so za njo mrtvi udje. Te suhe veje, to so naši narodni odpadniki. Sicer so one krvi, onega mleka, onega korena, kakor žive zelene veje, ali oni ne čute več ne veselja ne žalosti narodove. Prvi vihar jih bo za zmerom od materinega debela odlomil, in padli bodo lipi na podnožje. Gotovo je to žalosten prizor za vsakega slovenskega rodoljuba, videčega kako se naši lipi veje suše, in kako jih viharji lomijo. Vendar pa postane lipa po taki naravni amputaciji snažnejša in zdravejša. Tudi lipino deblo je vrh podnožja dosta razruvano, kukci in črvi in druga gnjusna golazen ga je razjedla, da je lipa, kakor da bi na peterih nogah stala. To je slika politične naše raztrganosti. Ali koj malo više se vse panoge v eno gladko, okroglo in čvrsto deblo zedinijo, iz kterege so pognale zdrave mladice bujno zelenjad. To je slika naše mlade Slovenije. V nje sencí se zbirajo fantiči in dekličí, modri možje in skrbne gospodinje. Bog jih poživi mnogaja ljeta!

Tretji pečat naše vasi je slovenstvo samo. Mesta nam je tuja kultura vzela, tako da je Slovenec denes tujec v njih. Tuja kultura jih je zlizala kakor star denar, da niso več prvim podobna. Pa tudi že po naših trgih je svojo roko stegnila. Kakor kukovica v naša gnezda svoja jajca polaga. Mi smo dobre duše, Samaritani, pa skrbimo za nje otročičke; kakšno pa zahvalo od tega imamo, to ve vsakdo. Samo vasi so nam še ostale. Ostale so djal bi, še precej neoskrunjene. Če enkrat tudi nje zgubimo, potem je finis Sloveniae. Dajmo tedaj, da obranimo ta zadnji obkop naše narodnosti! Ta velja!

V Zagrebu.